

Stelselwijziging Jeugd

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering

Deze digitale brochure is bedoeld voor gemeenten en geeft informatie over jeugdreclassering. Jeugdreclassering kan worden ingezet bij jongeren (12 tot 18 jaar) die een strafbaar feit hebben gepleegd en is een combinatie van intensieve hulp aan en controle op de jongere.

De brochure is geschreven op een moment (september 2012) dat de decentralisatie van jeugdzorg – inclusief jeugdbescherming en jeugdreclassering – nog volop in voorbereiding is. We hebben ervoor gekozen de jeugdreclassering te beschrijven zoals die nu is, zonder vooruit te lopen op hoe het nieuwe jeugdzorgstelsel ingericht gaat worden.

We beperken ons tot een zeer compacte weergave van het omvangrijke onderwerp jeugd-reclassering dat voor veel gemeenten onbekend terrein is. Hier en daar hebben we verwijzingen naar uitgebreidere informatie opgenomen.

In deze brochure vindt u antwoord op de volgende vragen:

1. Wat is jeugdreclassering en voor wie is het bedoeld? [Zie pagina 2](#)
2. Hoe verloopt het proces van opleggen en uitvoeren van jeugdreclassering? [Zie pagina 3](#)
3. Wat behelzen de verschillende jeugdreclasseringsmaatregelen? [Zie pagina 6](#)
4. Welke organisaties zijn betrokken bij jeugdreclassering en wat is hun rol/verantwoordelijkheid? [Zie pagina 8](#)
5. Wat zijn de wettelijke kaders (regie, toezicht en financiering)? [Zie pagina 12](#)

De rol van gemeenten

Waar het jeugdreclassering betreft, richten gemeenten zich nu vooral op de nazorg aan jeugdige gedetineerden. Grote gemeenten hebben meestal ook een aanpak gericht op ernstige overlast-gevende of criminele jongeren.

Gemeenten zijn nog niet of nauwelijks bezig om zich voor te bereiden op de transitie van de jeugdreclassering, mede omdat er nog geen definitieve besluiten zijn gevallen over de structuren en wettelijke kaders waarbinnen dit gaat plaatsvinden. Informatie over gemeentelijke projecten op het gebied van jeugdreclassering waarmee gemeenten zich voorbereiden op de stelselwijziging

van de jeugdzorg is -op het moment dat die beschikbaar komt – te vinden op de website www.voordejeugd.nl evenals andere actuele informatie over dit onderwerp.

Een lijst met gebruikte afkortingen vindt u achterin deze brochure.

Wat is jeugdreclassering en voor wie is het bedoeld?

Jeugdreclassering kan worden ingezet bij jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd en is een combinatie van intensieve hulp aan en controle op een jongere. Jongeren van 12 tot 18 jaar komen in aanmerking voor begeleiding door de jeugdreclassering. Vanaf 12 jaar kan een kind voor strafbare feiten worden vervolgd. Met het bereiken van de meerderjarigheid is – in principe – het volwassenenstrafrecht van toepassing, en daarmee – in principe – de volwassenenreclassering aan zet. Het doel van jeugdreclassering is om recidive (herhaling/terugval) te voorkomen en de jongere weer op het rechte pad te brengen en te houden.

Gedwongen en soms vrijwillig kader

Jeugdreclassering wordt opgelegd door de kinderrechter (bij vonnis) en in een aantal gevallen ook door de officier van justitie (OM-afdoening en bij schorsing voorlopige hechtenis) – het gaat hier dus om begeleiding van de jongere in een gedwongen en soms vrijwillig kader. Ook kan jeugdreclassering worden ingezet bij nazorg na verblijf in een justitiële inrichting of op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming. In deze gevallen gaat het om jeugdreclassering op vrijwillige basis (begeleiding in de periode tot de strafzitting).

Ook bij voorwaardelijke straf of GBM

Jeugdreclassering kan worden opgelegd (door kinderrechter of OM) voor het toezicht op de uitvoer van bijzondere voorwaarden bij een voorwaardelijke straf. Tevens wordt jeugd-reclasseringstoezicht opgelegd voor toezicht op de uitvoer van de gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM). Deze gedragsbeïnvloedende maatregel wordt door de rechter opgelegd en bevat een intensief programma om het gedrag van de jongere te beïnvloeden (bijvoorbeeld jeugdzorg, jeugd-ggz en jeugd-verslavingszorg). Het programma van de gedragsbeïnvloedende maatregel wordt voorafgaand aan de zitting door de Raad en de jeugdreclassering opgesteld.

Zie hoofdstuk 2 – 4 van deze brochure voor een uitgebreidere omschrijving van de jeugdreclasseringsmaatregelen en de rol van de instanties die bij jeugdreclassering betrokken zijn.

Doelgroep

Jeugdreclassering is bedoeld voor jongeren (12-18 jaar) die in aanraking zijn gekomen met justitie (dat wil zeggen: een strafbaar feit hebben gepleegd) en voor wie een lichte straf – zoals een Halt-afdoening of taakstraf – niet (meer) volstaat. Zij zijn jongeren met een groot risico op recidive en problemen op meerdere leefgebieden, jongeren dus die zonder ingrijpen mogelijk verder in de criminaliteit zullen afglijden. Een aparte categorie jongeren krijgt wegens schoolverzuim bij jeugdreclassering. Dit verloopt in de regel

via de kantonrechter. Het gaat hier om een overtreding, niet om een misdrijf. Een uitgebreider beeld van de doelgroep komt onder meer naar voren in:

- **Probleemjongeren: nu de praktijk.** Dit zijn vijf casusbeschrijvingen gemaakt in opdracht van de gemeente Amsterdam (Stadsdeel Zeeburg). Download pdf op www.eenveiligamsterdam.nl
- **Hard op het gedrag, zacht op de persoon.** Dit is een beschrijving van School2Care – waar jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel of jeugdbeschermingsmaatregel intensief worden begeleid om weer terug te kunnen keren naar het reguliere onderwijs. Download pdf op www.dsp-groep.nl
- casusbeschrijvingen op de website www.voordejeugd.nl
- **Dicht op de huid,** geschreven portretten van multi-probleemgezinnen en de hulpverlening daar om heen. Geeft een goed beeld van de gezinssituatie van (een deel van) de doelgroep. Download pdf op www.dsp-groep.nl
- **Zitten op de bank,** geschreven portretten van multiprobleemgezinnen en de hulpverlening daaromheen. Geeft een goed beeld van de gezinssituatie van (een deel van) de doelgroep. Download pdf op www.dsp-groep.nl

Handboek jeugdreclassering

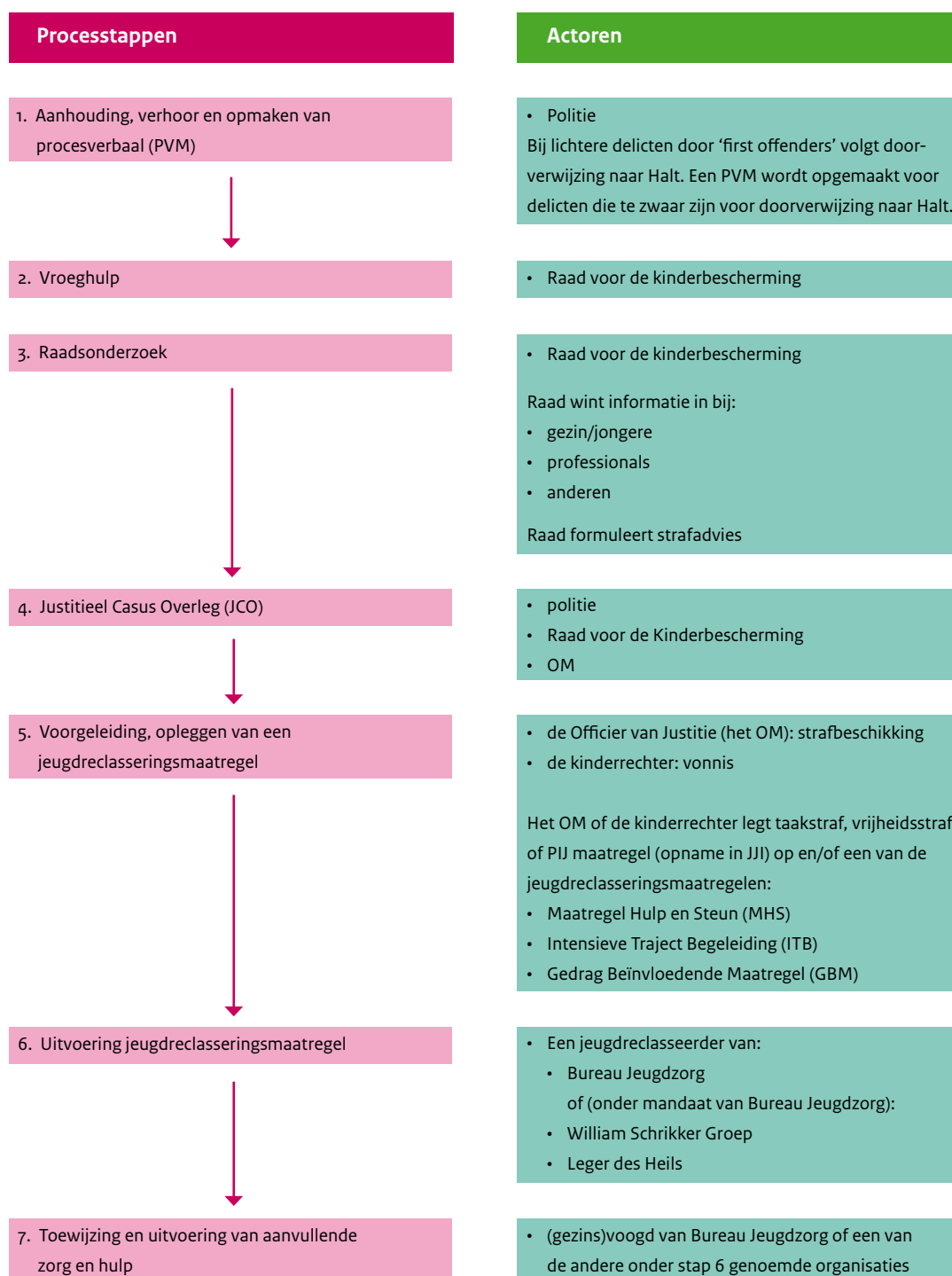
Op de website van Jeugdzorg Nederland is het handboek jeugdreclassering te vinden. Dit bevat een uitgebreide methodiekbeschrijving, gemaakt in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Download pdf op www.jeugdreclassering.jeugdzorgnederland.nl

Meer informatie

Meer informatie over jeugdreclassering en verwante zaken is onder andere te vinden op de volgende websites:
www.kinderbescherming.nl/wat-doet-de-raad/straf-jeugdstrafzaken
www.jeugdreclassering.jeugdzorgnederland.nl
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit

2. Hoe verloopt het proces van opleggen en uitvoeren van jeugdreclassering?

In onderstaand schema hebben we op vereenvoudigde wijze het procesverloop chronologisch weergegeven dat begint met het aanhouden van de jongere door de politie en leidt tot het opleggen en uitvoeren van jeugdreclassering. Een korte omschrijving van de diverse processtappen vindt u in de toelichting op het schema.

Toelichting op het schema

1. Aanhouding, verhoor, proces verbaal

Bij jeugdreclassering gaat het om jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd. De politie houdt de jongere aan, verhoort hem/haar en maakt proces-verbaal minderjarigen (PVM) op. De jongere mag vervolgens naar huis of wordt – bij zwaardere of meer complexe delicten – in verzekering gesteld (voorlopige IVS).

Een PVM wordt opgemaakt bij delicten die te zwaar zijn voor een doorverwijzing naar Halt.

Bij een PVM en IVS is ook altijd de Raad voor de Kinderbescherming betrokken – de politie meldt in dat geval de jongere aan bij de Raad.

2. Vroeghulp, Toezicht en Begeleiding

Als een jongere in verzekering is gesteld, komt er iemand van de Raad (meestal een raadsonderzoeker) zo snel mogelijk op bezoek om met de jongere te praten over het strafbare feit, de thuissituatie en schoolsituatie. De jongere krijgt van de raadsonderzoeker ook informatie over het strafproces: wat gaat er gebeuren. Dit bezoek tijdens de IVS wordt vroeghulp genoemd – het vormt in de regel ook de start van het Raadsonderzoek.

Een voorlopige IVS kan ook worden geschorst in opdracht van het OM. De jongere krijgt dan Toezicht en Begeleiding als voorwaarde opgelegd en wordt heengestuurd. De meeste jongeren die bij jeugdreclassering terecht komen, volgen deze 'route'.

3. Raadsonderzoek

Na melding van een proces verbaal minderjarigen (PVM) met of zonder een in verzekeringstelling (IVS) door de politie, start de Raad voor de Kinderbescherming met een onderzoek. De Raad heeft een wettelijke taak om de gerechtelijke autoriteiten te informeren ten behoeve van de zitting. Een belangrijk onderdeel van het onderzoek is een gesprek met de jongere en de ouders. Dit is erop gericht om meer te weten te komen over de persoonlijke omstandigheden van de jongere. Hiervoor wordt een uitgebreide standaard vragenlijst gebruikt. De jeugdreclassering brengt – wanneer zij al betrokken waren – advies uit aan de Raad op basis van de ervaringen in de begeleiding tot aan de zitting. Soms spreekt de raadsonderzoeker daarnaast met andere betrokkenen, zoals een leerkracht. Soms is het nodig het onderzoek door de Raad aan te vullen met een persoonlijkheidsonderzoek door een specifiek deskundige, zoals een pedagoog, psycholoog of psychiater.

Op basis van de verkregen informatie en inzichten maakt de Raad rapport op en formuleert daarin ook een strafadvies (en in geval een jeugdreclasseringsmaatregel aan de orde is, ook de organisatie die deze moet uitvoeren). Rapport en advies stuurt de Raad naar de officier van justitie (OM) en zo nodig de rechter-commissaris (RC ; dit is de (kinder)rechter die het gerechtelijk vooronderzoek leidt).

4. Justitieel casuoverleg (JCO)

Het justitieel casuoverleg (JCO) is een overleg tussen politie, de Raad voor de Kinderbescherming en Openbaar Ministerie (OM). In de regel is ook Jeugdreclassering (uitvoerder van de jeugdreclasseringmaatregel, meestal is dit iemand van Bureau jeugdzorg) aanwezig bij dit overleg. In het JCO brengen de betrokken partners hun informatie samen (input is in ieder geval de (achtergrond)informatie van de politie en de rapportage van de Raad voor de Kinderbescherming) en op grond hiervan neemt het OM (de officier van justitie) een afdoeningsbeslissing. Daarnaast wordt in de regel een eerste aanzet voor een individueel plan van aanpak gemaakt. Het JCO is in de meeste gemeenten onderdeel van het Veiligheidshuis – een lokaal of regionaal samenwerkingsverband waarin partners samenwerken bij de aanpak van criminaliteit, huiselijk geweld en overlast. Samenwerkingspartners in het Veiligheidshuis zijn onder andere gemeente, gemeentelijke instellingen, politie, Raad voor de Kinderbescherming en Jeugdreclassering.

5. Voorgeleiding, opleggen jeugdreclasseringsmaatregel/ straf en bijzondere voorwaarden

Na een proces verbaal volgt voorgeleiding aan de officier van justitie (OM) en in zwaardere zaken rechtstreeks voorgeleiding aan de kinderrechter/RC (RC is rechter-commissaris: de rechter die het gerechtelijk vooronderzoek leidt). Het opleggen van een voorwaardelijke straf door het OM waarbij de jeugdreclassering toezicht moet houden heet een strafbeschikking, het opleggen van een straf door de kinderrechter waarbij de jeugdreclassering toezicht moet houden heet een vonnis. Bij voorgeleiding aan de officier van justitie van het OM besluit deze om te vervolgen of af te zien van vervolging. Bij vervolging zijn er twee mogelijkheden: de zaak aanbrengen bij de kinderrechter of zelf strafbeschikking opleggen. De officier van justitie kan de volgende strafbeschikkingen zelf opleggen:

- een taakstraf (werk- en/of leerstraf) (maximaal 60 uur)
- een voorwaardelijke straf met Toezicht en Begeleiding door de jeugdreclassering (maximaal 6 maanden)

Bij voorgeleiding aan de kinderrechter legt deze op basis van het Raadsonderzoek en het strafadvies een straf of maatregel op. Straffen en maatregelen zijn:

- taakstraf (werk- en/of leerstraf)
- jeugdreclasseringsmaatregel
- vrijheidsstraf (jeugd detentie)
- PIJ-maatregel (plaatsing in een justitiële jeugdinrichting)
- gedrag beïnvloedende maatregel

De jeugdreclassering kan in een reguliere of intensieve vorm worden opgelegd:

- reguliere begeleiding (ook wel Hulp en Steun genoemd). Deze kan maximaal 3 jaar duren.
- Intensieve Trajectbegeleiding (ITB) Harde Kern (maximaal 6 maanden) en Intensieve trajectbegeleiding (ITB) CRIEM (bedoeld voor jongeren met een niet-westerse afkomst die een licht delict hebben gepleegd (3 maanden, kan eenmaal met 3 maanden verlengd worden).

6. Uitvoering jeugdreclasseringsmaatregel

Er zijn verschillende organisaties die de jeugdreclassering uitvoeren. Dat is in de eerste plaats de jeugdreclassering van Bureau jeugdzorg. Daarnaast zijn hiervoor de jeugdreclassering van de William Schrikker Groep (WSG) en het Leger des Heils beschikbaar. In het advies van de Raad voor de Kinderbescherming is opgenomen welke organisatie de maatregel het beste kan uitvoeren.

NB: De jeugdreclasseringsorganisaties werken nauw samen met justitiële jeugdinrichtingen. Onder meer de verplichte nazorg na verblijf in detentie wordt uitgevoerd door de jeugdreclassering.

7. Toewijzing en uitvoering aanvullende zorg en hulpverlening

De jeugdreclasseringsorganisatie die de jeugdreclasseringsmaatregel uitvoert, bepaalt wie uitvoering geeft aan de aanvullende zorg (jeugdzorg en jeugd-GGZ) die in de bijzondere voorwaarden is vervat (en Bureau jeugdzorg geeft hiervoor indien nodig een indicatie af). Op dit niveau is de jeugdreclasseringsorganisatie verantwoordelijk voor het maatwerk en voor de uitvoering van aanvullende zorg door derden.

Voor de uitvoering van de hulpverlening door derden die in het kader van een GBM (gedrags beïnvloedende maatregel) wordt opgelegd, dient de jeugdreclasseringsorganisatie een haalbaarheidsonderzoek in met betrekking tot de in te zetten interventies. De beschikbaarheid van de benodigde aanvullende zorg en hulp is hier met andere woorden strak geregeld en krijgt ook een wettelijke basis.

3. De jeugdreclasseringsmaatregelen nader omschreven

Er bestaan drie vormen van jeugdreclasseringstoezicht:

1. Toezicht en Begeleiding (T&B) (vrijwillig)
2. Hulp en Steun
3. Intensieve Trajectbegeleiding (ITB)

Alleen T&B is vrijwillig, de overige maatregelen worden altijd verplichtend opgelegd. Zie voor een uitgebreide omschrijving van deze jeugdreclasseringsmaatregelen het Handboek Jeugdreclassering jeugdreclassering.jeugdzorgnederland.nl/handboek

1. Maatregel Toezicht en Begeleiding (T&B)

De jongere heeft de mogelijkheid gebruik te maken van de vrijwillige maatregel T&B in afwachting van de zitting (dit is in het geval van een voorlopige hechtenis), tijdens of na detentie of een PIJ-maatregel (in beide gevallen: plaatsing in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI)). Bij een schorsing van een IVS (in verzekering stelling) kan T&B als voorwaarde worden opgelegd, evenals tijdens en na een taakstraf en na het maken van een procesverbaal door leerplicht (bij langdurig verzuim) op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming.

Doel van deze maatregel is te voorkomen dat de jongere opnieuw de fout ingaat (recidiveert) en hem/haar te begeleiden in een positieve ontwikkelingsrichting – onder meer door middel van zinvolle dagbesteding (school of werk) en vrijetijdsbesteding. Ook kan via deze maatregel begeleiding geboden worden op het gebied van wonen, budgetteren, sociale vaardigheden en hulp bij verslavingsproblematiek en psychiatrische problematiek.

Formeel is deze reclasseringsmaatregel vrijwillig, maar de begeleiding door de jeugdreclasserder is niet vrijblijvend. Bij onttrekking aan de begeleiding kan dit leiden tot een zwaardere strafrechtelijke reactie.

De maatregel T&B wordt aangevraagd door de Raad voor de Kinderbescherming of het OM.

De maatregel T&B wordt uitgevoerd door jeugdreclassering (meestal een jeugdreclasserder van Bureau jeugdzorg).

Duur: de maatregel T&B duurt 6 maanden (of korter).

2. Maatregel Hulp en Steun (MHS)

Het doel van de MHS is de jongere te begeleiden in een positieve ontwikkelingsrichting (zinvolle dagbesteding in de vorm van school of werk, zinvolle vrijetijdsbesteding) en te voorkomen dat hij/zij recidiveert.

De jeugdreclassering (in de persoon van een jeugdreclasserder) vervult drie functies tijdens het uitvoeren van deze maatregel:

- toezicht en controle
- begeleiding en ondersteuning
- casemanagement

Begeleiding richt zich op alle leefgebieden, zoals relaties (gezin, familie), vrienden en vrijetijdsbesteding, opleiding/werk, inkomen en omgaan met geld, huisvesting en wonen, drug- en alcoholgebruik, geestelijke gezondheid, denkpatronen/gedrag en sociale vaardigheden. Binnen de maatregel kunnen programma's worden opgelegd zoals agressieregulatietraining, sociale vaardigheidstraining, arbeidsopleiding en scholing en leer-/werktrajecten.

Duur: MHS duurt maximaal 2 jaar plus 1 jaar verlenging = maximaal 3 jaar

3. Intensieve Trajectbegeleiding (ITB)

ITB kent twee varianten: ITB CRIEM (Criminaliteit in Relatie tot Integratie van Etnische Minderheden) en ITB Plus (voorheen ITB Harde Kern).

1. ITB CRIEM wordt, net als ITB Plus, als onderdeel van de MHS opgelegd. Bij ITB CRIEM gaat het vooral om het tegengaan of opheffen van maatschappelijke marginalisering. De aanpak wordt ingezet bij jongeren die afkomstig zijn uit etnische minderheidsgroepen voor wie een gebrekkige integratie in de Nederlandse samenleving een risicofactor vormt. In de aanpak is nadrukkelijk aandacht voor de relatie van het gepleegde delict en de integratieproblematiek. De focus op de integratieproblematiek vereist een systeemgerichte benadering: de interventies zijn zowel op de jongere als op het gezin gericht.

Duur ITB CRIEM: 3 maanden (intensief, kan eenmalig met drie maanden worden verlengd.)

2. ITB Plus wordt, net als ITB CRIEM, als onderdeel van MHS opgelegd. ITB Plus is bedoeld voor de zogeheten 'harde kern'-jongeren die structureel en calculerend delicten plegen, ernstige delicten waarvan het laatste delict 'detentiewaardig' is. ITB Plus wordt dan ook gezien als een extramurale vorm van detentie, waarbij een strikt dagrooster wordt opgesteld waarin de jongere van minuut tot minuut op school of thuis is of een dagbesteding heeft. Daarop wordt streng gecontroleerd. De jeugdreclassering werkt in deze maatregel intensief samen met de politie in een duidelijk omschreven taak- en rolverdeling. De jeugdreclassering werkt ook intensief samen met gezin, school, vriendenkring en werkplek van de jongere en zet zich in om deze als steun voor de jongere te activeren. Binnen de maatregel kunnen ook programma's worden opgelegd als agressieregulatietraining, sociale vaardigheidstraining, arbeidstoeleiding en scholing en leer- en werktrajecten.

Duur ITB Plus: 6 maanden (intensief)

4. Wat is de rol van de bij jeugdreclassering betrokken organisaties en partijen?

Verschillende organisaties en partijen zijn actief bij de jeugdstrafrechtketen en de jeugdreclassering betrokken. Van de belangrijkste geven wij een korte omschrijving. Dit zijn:

1. Politie
2. Halt
3. Raad voor de Kinderbescherming
4. Nederlands Instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie (NIFP)
5. OM/officier van justitie
6. Rechtbank/kinderrechter
7. Bureau jeugdzorg
8. Instellingen voor jeugdreclassering, naast Bureau jeugdzorg:
William Schrikker Groep
Leger des Heils
9. Dienst Justitiële Jeugd inrichtingen
10. Instellingen voor aanvullende zorg:
Jeugdzorg
Jeugd-GGZ en verslavingszorg
LVB
MEE
11. Gemeente (nazorg)

1. Politie

De politie houdt, op basis van een aangifte of uit eigen beweging, een minderjarige verdachte aan. Bij zeer lichte delicten (zogenaamde bagatelzaken) kan de politie een politietransactie opleggen of beslissen de zaak te seponeren. Ook kan een jongere uitstromen omdat hij/zij niet langer als verdachte wordt aangemerkt. De politie verwijst jongeren die een licht Halt-waardig delict hebben begaan en die voor het eerst met politie in aanraking komen, door naar een regionale Halt-organisatie. In deze gevallen komt de jongere verder niet met de jeugdstrafrechtketen in aanraking.

Als er geen sprake is van een Halt-waardig delict, geleidt de politie de zaak door naar het OM.

Als de politie een zaak naar het Openbaar Ministerie verwijst, meldt het de zaak ook aan bij de Raad voor de Kinderbescherming die vervolgens een raadsonderzoek instelt.

De politie is een vaste partner in het Justitieel Casus Overleg (JCO).

2. Halt

Via een Halt-afdoening kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat dit leidt tot een strafblad.

Een Halt-afdoening bestaat uit het aanbieden van excuses, een schaderegeling voor eventuele aangebrachte schade en vervolgens een werk- of leertraject. Wanneer de jongere de gemaakte afspraken is nagekomen, stuurt Halt een positief bericht naar de politie. De politie seponeert de zaak vervolgens. Als de jongere de afspraken niet nakomt, stuurt Halt de zaak met een negatief bericht terug naar de politie. De politie maakt vervolgens alsnog proces-verbaal op. De regionale Halt-organisaties vallen voor wat betreft hun regio-indeling samen met de grenzen van één of meer politieregio's.

3. Raad voor de Kinderbescherming

In jeugdstrafzaken heeft de Raad voor de Kinderbescherming de volgende taken:

- Een wettelijke voorlichtings- en adviestaak richting het Openbaar Ministerie en de rechtbank door middel van een basisonderzoek waarin de Raad een strafadvies formuleert. Op verzoek van het Openbaar Ministerie kan de Raad ook een uitgebreider strafonderzoek doen. Als de Raad voor de Kinderbescherming een GBM overweegt, vindt tevens een haalbaarheidstoets plaats door de jeugdreclassering en een gedragsdeskundige van de Raad voor de Kinderbescherming of een via het NIFP (zie punt 4) aangedragen onafhankelijke rapporteur. Het is ook hier aan de Raad om het strafadvies te formuleren.
- Casusregisseur van alle individuele strafzaken van jeugdigen vanaf melding bij de politie tot en met de nazorg om de samenhang tussen de activiteiten van diverse ketenpartners te bevorderen.
- Advisering van de rechtbank over uitvoering van de jeugdreclasseringsmaatregel door een van de jeugdreclasseringorganisaties (Bureau jeugdzorg, William Schrikker Groep of Leger des Heils).
- Coördinatie van de uitvoering van taakstraffen die aan een minderjarige zijn opgelegd (door het OM of door de rechtbank). Wanneer de uitvoering niet lukt, meldt de Raad dit aan het OM.
- Toezicht op de taakuitvoering van de Jeugdreclassering.

4. Nederlands Instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie (NIFP)

In opdracht van het OM (de officier van Justitie of de rechter-commissaris, die het strafrechtelijk vooronderzoek leidt) geeft het NIFP advies over de vraag of er een relatie bestaat tussen het delict waarvan de jongere wordt verdacht en een eventuele psychiatrische stoornis en/of gebrekkige cognitieve ontwikkeling. In verband met rechtsprincipes als rechtsgelijkheid, rechtsbescherming, onafhankelijkheid en onpartijdigheid doet het NIFP niet zelf het daartoe benodigde onderzoek, maar bemiddelt de aanvraag naar onafhankelijke deskundigen (GZ-psychologen en psychiaters). Deze beoordelen bovendien de kans op herhaling en adviseren over hoe recidive voorkomen en een zo gunstig mogelijke ontwikkeling van de jeugdige bevorderd kan worden. Deze deskundigen bepalen ook het juridische kader waarbinnen dit kan worden gerealiseerd.

De beslissing tot onderzoek wordt meestal genomen in de periode voorafgaand aan de zitting. Ter ondersteuning van deze beslissing is het instrument Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens (BooG) ontwikkeld.

Het NIFP maakt onderscheid naar monodisciplinaire rapportages (verzorgd door een kinder- en jeugdpsycholoog of een kinder- en jeugdpsychiater) en multidisciplinaire rapportages (rapportages door zowel een kinder- en jeugdpsycholoog als een kinder- en jeugdpsychiater). Een psychologisch onderzoek wordt ingesteld als ontwikkelingsproblemen, zoals opvoedings- en cognitieve problemen, centraal staan. Een psychiatrisch onderzoek is aan de orde bij mogelijke psychiatrische problematiek van jeugdige en/of gezin.

5. OM/officier van justitie

Het OM vervult in de jeugdstrafrechtketen een centrale rol. Het OM leidt de strafrechtelijke onderzoeken van de politie naar jeugdige verdachten en beoordeelt de door de politie overgedragen zaken. Het OM beslist of een zaak kan worden afgedaan door de officier van justitie met een sepot, taak- of leerstraf, een boete en/of het opleggen van begeleiding door de jeugdreclassering, of dat de zaak voor de rechter gebracht moet worden.

Het OM plant de zitting, laat een dagvaarding tekenen en maakt de zaak zittingsgereed. Het OM zorgt dat stukken, zoals de rapportages van de Raad voor de Kinderbescherming en het NIFP, tijdig bij het dossier worden gevoegd. Nadat de rechter een vonnis heeft geveld, ziet het OM erop toe dat de straf ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd.

Het OM treedt daarnaast op als regisseur van de keten: het brengt de verschillende partners in de keten bij elkaar, zorgt voor afstemming en houdt het strafproces op gang. De regierol van het OM komt onder meer tot uitdrukking in het Justitieel Casus Overleg Jeugd (JCO).

6. Rechtbank/kinderrechter

Als een jongere wordt gedagvaard moet hij/zij voor de kinderrechter verschijnen. Als deze de jongere schuldig bevindt, kan de kinderrechter een straf opleggen, zoals een geldboete, een taakstraf of een vrijheidsstraf (jeugddetentie). Een straf kan bestaan uit een onvoorwaardelijke straf of een voorwaardelijke straf of een combinatie van beide. Bij het opleggen van een voorwaardelijke straf kan de rechter bepalen dat de jeugdreclassering toezicht houdt op de jongere. Wanneer de jongere zich aan begeleiding door de jeugdreclassering onttrekt (of opnieuw verdacht wordt van een delict), brengt het OM de zaak opnieuw voor de rechter. De rechter kan dan vervolgens besluiten het onvoorwaardelijke deel van de straf ten uitvoer te leggen (TUL: tenuitvoerlegging) en alsnog jeugddetentie op te leggen.

7. Bureau jeugdzorg

Bureau jeugdzorg vervult binnen de context van de jeugdreclassering meerdere rollen en taken: uitvoering van de diverse jeugdreclasseringsmaatregelen, indicatiestelling en doorverwijzing naar andere zorgverleners.

- Uitvoering van de jeugdreclasseringsmaatregel (dit is het werk van een relatief zelfstandig organisatie onderdeel van Bureau jeugdzorg) start op het moment dat de politie een minderjarige meldt bij de Raad voor de Kinderbescherming naar aanleiding van een opgemaakt proces-verbaal. De Raad voor de Kinderbescherming kan Bureau jeugdzorg dan vragen om nadere informatie over de jeugdige. Hierbij gaat het zowel om informatie van de Jeugdreclassering (als de jeugdige eerder veroordeeld is geweest) als om informatie van de gezinsvoogdij. De Raad voor de Kinderbescherming verwerkt de informatie vervolgens in haar advies.
- Als een jeugdige zich onttrekt aan de Jeugdreclassering, brengt Bureau jeugdzorg de zaak weer terug naar de officier van justitie voor een tenuitvoerlegging.
- Bureau jeugdzorg geeft – indien nodig – een indicatie af voor aanvullende (niet vrij toegankelijke) jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en/of jeugdLVB (zorg voor licht verstandelijk beperkte jeugdigen).

8. Instellingen voor jeugdreclassering, naast Bureau jeugdzorg

Niet alleen Bureau jeugdzorg, maar ook de William Schrikker Groep en het Leger des Heils kunnen de diverse jeugdreclasseringsmaatregelen uitvoeren. De William Schrikker Groep (WSG) en het Leger des Heils (LdH) zijn landelijk werkende organisaties. De Raad voor de Kinderbescherming beslist of Bureau jeugdzorg, de WSG dan wel het LdH de jeugdreclasseringsmaatregel uitvoert.

- William Schrikker Groep (WSG)
Voor jongeren met een (licht) verstandelijke beperking kan de maatregel worden uitgevoerd door de WSG. De William Schrikker Jeugdreclassering is een zelfstandig onderdeel van de WSG en begeleidt jongeren tussen 12 en 23 jaar met een beperking die in aanraking zijn gekomen met het strafrecht. Deze jongeren hebben gespecialiseerde zorg nodig die is afgestemd op hun beperking.
Net als voor Bureau jeugdzorg geldt voor de William Schrikker Jeugdreclassering dat als een jeugdige zich onttrekt aan de Jeugdreclassering, zij de zaak weer terugbrengen naar de officier van justitie voor een tenuitvoerlegging.
- Leger des Heils
Het Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering, onderdeel van het Leger des Heils, richt zich voornamelijk op de

begeleiding van ‘sociaal zwakkeren’, groepen die moeilijk bereikbaar zijn en geneigd zijn alle hulp af te wijzen. Onder deze groep vallen bijvoorbeeld dak- en thuislozen, zorgwekkende zorgmijders, veelplegers en mensen met ernstige psychiatrische problematiek.

Net als voor Bureau jeugdzorg geldt voor het Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering dat als een jeugdige zich onttrekt aan de Jeugdreclassering, zij de zaak weer terugbrengen naar de officier van justitie voor een tenuitvoerlegging.

9. Dienst Justitiële Jeugd inrichtingen

De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is een uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De sector justitiële jeugdinrichtingen is er een onderdeel van. Jongeren (van 12 tot 18 jaar, met een uitlooptermijn tot 23 jaar) die een strafbaar feit hebben gepleegd, kunnen in een Justitiële jeugdinrichting (JJI) geplaatst worden. In de meeste gevallen vindt plaatsing in het kader van voorlopige hechtenis plaats. De rechter kan een jeugddetentie of de behandelmaatregel ‘plaatsing in een jeugdinrichting’ (PIJ) opleggen.

10. Instellingen voor aanvullende zorg, diensten en voorzieningen

De uitvoering van zorg die aanvullend is op de inzet van de (gezins)voogd ligt bij diverse instellingen. De belangrijkste zijn: jeugdzorginstellingen, instellingen voor jeugd-GGZ (geestelijke gezondheidszorg) en verslavingszorg, LVB (licht verstandelijke beperking), MEE en diverse lokale diensten en voorzieningen.

Jeugdzorg

Jeugdzorg is precies wat het woord zegt: zorg voor de jeugd. Zorgen dat jongeren veilig kunnen opgroeien. Jeugdzorgorganisaties helpen jongeren en hun ouders daarbij. Dat kan op heel veel manieren gebeuren: thuis of in een instelling, kort of lang, individueel of als gezin, ‘licht’ (bij relatief makkelijk op te lossen problemen) of ‘zwaar’ (bij ernstige opgroei- en opvoedproblemen), vrijwillig of door de rechter afgedwongen met een jeugdbeschermingsmaatregel. Al deze zorg wordt geregeld in de Wet op de jeugdzorg (2005).

Jeugd-GGZ en verslavingszorg

Jeugd-GGZ behandelt kinderen en jeugdigen met psychische problemen. Vaak zijn dit problemen die hun ontwikkeling verstoren en/of duidelijk leiden tot disfunctioneren in het dagelijks leven. In die gevallen is specialistische diagnostiek en behandeling nodig die de zogeheten tweedelijns jeugd-GGZ biedt.

Deze tweedelijns jeugd-GGZ wordt aangeboden door categorale instellingen voor kinder- en jeugdpsychiatrie en vele jeugdafdelingen binnen GGZ-instellingen waar zorg wordt aangeboden aan alle doelgroepen van alle leeftijden. Voor jeugdigen met verslavingsproblematiek is een specialistisch aanbod beschikbaar. Het gaat hierbij onder meer om verslaving aan nicotine, alcohol, drugs, slaap- en kalmeringsmiddelen, gamen en gokken.

LVB: zorg voor kinderen/jongeren met een licht verstandelijke beperking

In onze samenleving komt een grote groep kinderen en jongeren in ernstige problemen als gevolg van een lager intellectueel functioneren en beperkte sociale redzaamheid (leer- en opvoedingsproblemen, ernstige gedragsproblemen of psychiatrische stoornis, vaak in combinatie met problemen in de gezinssituatie zoals mishandeling, verwaarlozing, verslaving of seksueel misbruik). Deze kinderen worden veelal aangeduid als LVB: Licht Verstandelijk Beperkt. Hun problemen schuilen niet alleen in die licht verstandelijke beperking, maar in een complex van factoren.

Diverse orthopedagogische behandelcentra bieden een gespecialiseerd aanbod van behandeling en begeleiding voor deze kinderen en jongeren. De orthopedagogische behandeling en begeleiding richten zich op de ontwikkeling en ontplooiing van het kind in gezin en samenleving. Daarbij vormt behandeling van psychiatrische en gedragsstoornissen een belangrijk onderdeel.

MEE

MEE ondersteunt ouders en kinderen met een beperking bij vragen over opvoeding & ontwikkeling, leren & werken, samenleven & wonen en regelgeving & geldzaken. MEE is erop gericht dat ouders en jongeren zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk mee kunnen doen in de samenleving en zelf de regie houden over hun leven.

Lokale diensten en voorzieningen

Diverse lokale diensten en voorzieningen kunnen deel uitmaken van het geheel aan aanvullende zorg en hulp. Het gaat hier onder meer om scholing, leer/werktrajecten, toeleiding naar werk, huisvesting, schuldhulpverlening en maatschappelijk werk.

11. Gemeente (nazorg)

Van 2008 werkt men binnen het jeugdstrafrecht met de netwerk en trajectberaden. Hierin wordt de nazorg geregeld voor jeugdigen die de JJI verlaten, onafhankelijk of dit na schorsing of detentie/PIJ plaatsvindt. In de trajectberaden zijn heel vaak de gemeenten vertegenwoordigd middels een vast contactpersoon.

5. Wat is het wettelijke kader (regie, toezicht en financiering)?

Toezicht en regie door de provincie

De Wet op de jeugdzorg (Wjz) (2005) geeft de provincie de rol als de belangrijkste sturende overheid in het jeugdzorgstelsel.

- De provincie is verantwoordelijk voor het naar behoren uitvoeren van de taken van Bureau jeugdzorg. Wanneer een juiste uitvoering van de wet door Bureau jeugdzorg in gevaar komt door handelen of nalaten van het bestuur of leden van de Raad van Toezicht van Bureau jeugdzorg, heeft de provincie de bevoegdheid om bestuur of leden te schorsen, te ontslaan of tijdelijk in de leiding van Bureau jeugdzorg te voorzien (artikel 4 en 41 Wjz). Verder kan de provincie Bureau jeugdzorg een schriftelijke aanwijzing geven als zij van oordeel is dat Bureau jeugdzorg de wet niet, onvoldoende of onjuist naleeft (artikel 16 Wjz).
- De provincie is verantwoordelijk voor een aanbod van jeugdzorg waarop ingevolge de wet aanspraak bestaat (artikel 3 en 41 Wjz). Wanneer de jeugdzorg waarop de cliënt aanspraak heeft, niet voorhanden is (bijvoorbeeld omdat er wachtlijsten zijn), kan de cliënt uiteindelijk zijn aanspraak rechtens van de provincie afdwingen (MvY 28 168, pag. 12).
- Bij het recht op jeugdzorg gaat het om zorg die het belang van een onbedreigde ontwikkeling van een jeugdige dient. In de Wet op de jeugdzorg staat dat zorg in verband hiermee niet ingrijpender is dan noodzakelijk en wordt geboden zo dicht mogelijk bij de plaats waar de cliënt verblijft, gedurende een zo kort mogelijke periode (artikel 5, lid 4 Wjz). Aandachtspunten hierbij zijn: preventie, tijdige verwijzing bij ernstige problematiek, zo mogelijk voorkomen van het gedwongen kader, indien nodig tijdig en adequaat inschakelen van het gedwongen kader, zo veel mogelijk voorkomen van zware zorg en uithuisplaatsingen.
- De provincie is verantwoordelijk voor het tot stand komen en uitvoeren van een provinciaal beleidskader jeugdzorg en een uitvoeringsprogramma waarmee samenhang in de jeugdzorg wordt gebracht – gebaseerd op de voornemens van zorgverzekeraars, de gemeente en het ministerie van Veiligheid en Justitie om in de behoefte aan jeugdzorg te voorzien (artikel 30-32 Wjz).

Toezicht door Rijk en de Inspectie Jeugdzorg

Het Rijk is verantwoordelijk voor het doeltreffend en doelmatig functioneren van het jeugdzorgstelsel als geheel (artikel 34-40 Wjz) en houdt toezicht op het juist uitvoeren van de Wet op de jeugdzorg (Wjz) door provincies. Het Rijk

heeft aanwijzingsbevoegdheid ten aanzien van de provincies (artikel 17, 31 en 33 Wjz). Een omissie in de wet is dat het Rijk een stadsregio geen aanwijzing kan geven (die zou via de provincie moeten verlopen).

Als het nemen van maatregelen onmiddellijk nodig is, vanwege gevaar voor een ernstige aantasting van de cliëntbelangen, kan de Inspectie Jeugdzorg (die ressorteert onder het ministerie van VWS) een schriftelijk bevel aan Bureau jeugdzorg geven, waarvan een afschrift naar de provincie wordt gestuurd. De Inspectie heeft verder de taak om de kwaliteit van de bureaus jeugdzorg en de jeugdzorg bewaken.

Financiering

De bureaus jeugdzorg inclusief het AMK worden betaald door de provincies en de grootstedelijke regio's. Op hun beurt krijgen de provincies hiervoor financiering van de rijksoverheid in de vorm van een doeluitkering. Incidenteel vullen provincies met autonome middelen deze doeluitkering aan, bijvoorbeeld om wachtlijsten weg te werken of innovatie mogelijk te maken. De taken die de bureaus jeugdzorg verrichten in het kader van de uitvoering van jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen worden door het ministerie van Veiligheid en Justitie bekostigd, en de taken in het kader van de toegang tot de jeugdzorg en die van het AMK door het ministerie van VWS.

Om de hoogte van de subsidie voor jeugdbescherming en jeugdreclassering te bepalen, stelt het ministerie van Veiligheid en Justitie jaarlijks het budget vast op basis van PxQ (P staat voor de prijs van het product en Q voor het aantal malen dat een product geleverd wordt in een jaar). Hierbij wordt het budget voor het nieuwe jaar vastgesteld in het jaar T op basis van de aantallen van het voorafgaande jaar (T-1 systematiek). De prijzen voor de producten worden periodiek bijgesteld.

Overigens geldt deze wijze van financiering niet voor de overige taken van het Bureau jeugdzorg (AMK, indicatiestelling/toegang), die op basis van budgetten worden gefinancierd. De meeste bureaus jeugdzorg gebruiken de PxQ systematiek wel om de hoogte van de benodigde subsidie te ramen.

De Raad voor de Kinderbescherming en Halt worden rechtstreeks door het ministerie van Veiligheid en Justitie gefinancierd.

Lijst met afkortingen

AKJ	Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
BARO	Basis Raadsonderzoek (een oude term die soms nog gehanteerd wordt)
BJZ	Bureau Jeugdzorg
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CRIEM	Criminaliteit in Relatie tot Integratie van Etnische Minderheden
GBM	Gedrag beïnvloedende maatregel
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
IBS	In bewaring stelling
ITB	Intensieve Trajectbegeleiding
IVS	In verzekering stelling
JB	Jeugdbescherming
JCO	Justitieel Casus Overleg
JJI	Justitiële Jeugdinstelling
JR	Jeugdreclassering
LdH	Leger des Heils
LIJ	Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen
LVB	Licht Verstandelijk Beperkt
MHS	Maatregel Hulp en Steun
MUHP	Machtiging Uithuisplaatsing
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
OTS	Ondertoezichtstelling
PIJ	Plaatsing In Jeugdinstelling
PVM	Proces-verbaal Minderjarigen
RC	Rechter-commissaris
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SGJ	Stichting Christelijke Jeugdzorg
SHG	Steunpunt Huiselijk Geweld
STP	Scholings- en Trainingsprogramma
T&B	Toezicht en Begeleiding
UHP	Uithuisplaatsing
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
VH	Voorlopige Hechtenis
WSG	Willem Schrikkergroep
ZAT	Zorg- en adviesteam
ZM	Zittende Magistratuur

Colofon

Deze brochure werd gemaakt in opdracht van het Transitiebureau Jeugd. Het Transitiebureau Jeugd bestaat uit medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ), het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).
Tekst: DSP-groep (Bram van Dijk, Karin Schaafsma)